

que ---» i després «l'assegaor o *berèda del bál* seguia la séquia d'Alzira»; a Alzira mateix, només *berèda*: ho és el camí que puja del Barranc de la Murta a les Cases de Montcada, i n'hi ha una altra que en diuen la *berèda de Aragó* o de *Castilla*. De tota manera aquestes tres poblacions es troben arran de la ratlla entre apitxat i no apitxat.

Cert que ja és més sospitós el fet que la *-d-* es trobi conservada tan generalment a gairebé tot el domini valencià, on cauen la major part de les *-d-* intervocàliques: únicament sento *verèa* a les tres localitats de l'extrem SO.: Elx, Mondover i el Pinós (ja se sap que allí el fenomen és radical). També noto el contrast amb l'ús d'*assegador* el terme autòcton, insospitable. El meu ramader d'Onda, de seguida que parlava del terme en to col·loquial, usava *asegór*, i en tornar al terreny definidor tornaven a sorgir *vereda*, *canyada* etc. (aquests sempre amb *-d-* sensible). Pertot es notava el caràcter més robustament popular i autòcton d'*assegador*, àdhuc a la Ribera, i fins a Beneixama i Onil (fora de les tres viles de l'extrem Sud, on se n'observava l'absència).

Allà on ja em costa molt més de creure en l'afirmació de castellanisme que fa *AlcM*, és a Mallorca, on el mot apareix canviat en *verera* (amb la *-r-* de *-d-* que sospitem en el cas de *vaira*), i amb el significat canviat. «Manera d'obrar, norma de conducta» (sempre amb el biaix etimològitzant que li fa tant de mal, encapçala aquest dicc. amb la definició «camí»): *pendre una verera*, *fer entrar en verera*, frases que documenta a «La Roqueta».

D'altra banda és «dèria» i no sempre amb el matís pejoratiu que hi precisa *AlcM*, amb una cita de «La Ignorància», perquè el mateix Antoni M. Alcover ho usà sovint, atribuint-li caràcter castís, *BDLC* VII, 130, escrivint-ho amb *va-* com «La Ignorància». «L'esment i preocupacions de la fàbrica de cervesa no decantaren may Don Ruff [Cuervo] dels llibres ni de les seves *vareres* llingüístiques» (*BDLC* VII, 19); altres cops en to menys admiratiu, val a dir-ho, «deixau-la anar aqueixa capgrinosa, aqueixa afició maleïda qu'heu aferada d'anar a brufar els vostres escrits de mots --- del francès» (*BDLC* VII, 130). «És possible tal *verera*...» 'fallera d'un enamorat', en un text popular mallorquí de 1868 (*DAG.*). En particular té ferum autòctona l'acc. que ens assenyalava usual a la Colònia de St. Pere (ribera Nord d'Artà) «conjunt de copinyes petites que surt a la vorera del mar en haver-hi alga»: és a dir a manera d'un caminal arran del trencall. Potser, doncs, a Mall. hem de reconèixer-hi una deixa dels temps visigòtics, partint de la idea de viaranys seguit.

Tot això té, però, un interès secundari per a *veral*, del qual ja he dit que no és derivat de *vereda* modern en el sentit de 'camí' ni pot tenir-hi lligam pròxim. Però el *vereda* hispànic, comú a Aragó, Castella, Lleó, Galícia, Port., Gasc. i Mossarabia, era un mot implantat fonament a tot Hispània des dels temps romans, i de nissaga cèltica. La meua idea era òbviament que *veral* pogués ser un derivat en *-al(e)*, format a Catalunya, en temps visigòtic, damunt el ll. hispànic *VEREDA*, pro-

nunciat doncs llavors *vereðale*, quan ja passava el període de les síncopes vocàliques: després aviat caigué del tot la consonant medial; i *veréal tingué temps de sobres, fins a 1512, d'emudir la *e* en hiatus, tal com *Sarreal* o *Real* passaven a (*Sar*)*ral*, *conrear* a *conrar* etc.

Inútil repetir ací les indagacions sobre la seva etimologia, i passat llunyà, acomplertes a fons en l'article del *DCEC/DECH*, al qual podem remetre. Resumint punts essencials, copiem l'encapçalament d'aquell article: «'orden que se despacha a un número determinado de lugares que están en un mismo camino', 'vía tradicional de los ganados trashumantes', 'camino viejo y angosto', tomado del ba. lat. *vereda* id., que es derivado del lat. cl. *VERĒDUS* 'caballo de posta' y *veredarius* 'correo o mensajero del Estado'».

En el baix llatí antic, d'Espanya, es documenta ja «illa *vereda* quae venit ---» l'any 757, «--- pergít per illa *vereda* antiqua usque ---» el 791 i moltes altres cites que dono dels Ss. x, xiv, xv etc. I en sòl mossàrab figura ja abans de la presa de Granada, molt repetit en el *Repartimiento* de la vall de Comares, vessant Sud de la Sierra Nevada, dels anys 1480 (p. p. Fco. Bejarano, 32, 63, 94) i en l'andalús Nebrixa.

En el domini occid. hispànic, no és menys antic: el portuguès normal hi ha restablert la *-d-*, i de *vereda* se n'hi citen exs. en clàssics dels Ss. xvi i xvii. Però abans hi trobem formes en fonètica portuguesa integral: *verea* en afrontacions de Tra-lous-Montes; un foral de 1288 «como parte com a *verea* velha»; i moltes vegades així mateix en les *Inquiriçõs* de 1258, quan són en port.; i allà també *vereda* (*-d-* arcaica), l'a. 911 en text llatí. A Galícia *verea* o *brea* (ja Sarmiento, a. 1740), segueix popular a Mondariz (*Dic. de Acadèmia Galega*) i allà és freqüentíssim en toponímia, sobretot en la forma *Brea* (41 llogarets d'aquest nom, espargits per tot Galícia); si bé la llengua escrita hi manté *verea*: «por camifios, *verreas* e corredoiras», Castelao.

Quasi tothom ha estat d'acord en la filiació que ja va indicar Du Cange: b. ll. hisp. *vereda* «via per quam *veredi* vadunt». Del ll. visigòtic va passar també al beiber, on apareix en formes assimilades segons la fonètica de cada dialecte: *abered* «senda» (Eguilaz), *tabrida* i *abliid* (Steiger), *tbarutt* «chemin de campagne» (MLWagner, *Restos de Latinidad Norte-Afr.*, 25), àr. magrebí *barid* «posta, correo, estación donde se mudan caballos» (Wagner i JPIel, *Rev. Port. de Filol.* v, 1952, 233-43, amb un resum, dels fets, sobretot, portuguesos).

El mot llatí clàssic no significava 'camí' ni terminava en *-a*, era *VERĒDUS* 'cavall de posta', ja emprat per l'hispànic Marcial, però manllevat del cèlt. *VO-RĒDOS*, ky. *gorwydd* 'cavall', format amb el prefix cèltic *uo-* (< ieur. *UPO-*, = gr. *ὕπο-*), del qual es derivà *para-veredus* 'cavall de recanvi' (> *PALAFRÈ*, a.-al. antic *pfe(rif)rid*, al. *pferd* 'cavall'). *Vereda* arribà al seu sentit més divulgat, castellà, passant per 'camí de posta', 'camí tal'. Però la via semàntica cap al mot català no seria 'camí', si bé ja ens en indiquen alguna cosa les altres llengües romàniques de la Península. El *DAut.*